

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 330

Finanse

na rzecz zrównoważonego rozwoju

Gospodarka – etyka – środowisko

Redaktorzy naukowci

Leszek Dziawgo, Leszek Patrzalek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-460-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Marcin Będzieszak: Opłaty za usługi i dochody własne jako źródło finansowania wybranych zadań w miastach wojewódzkich w Polsce	13
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczyk: Analiza wykorzystania kolektorów słonecznych do wytworzenia ciepłej wody użytkowej.....	22
Joanna Błach, Anna Doś: Zastosowanie modelu DuPonta w kontekście zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie – możliwości wykorzystania w praktyce polskich przedsiębiorstw	34
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Efektywność ekonomiczna przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu energetyki odnawialnej jako czynnik zrównoważonego rozwoju.....	42
Michał Buszko: Społeczna odpowiedzialność banków giełdowych – korzyści inwestycyjne z tytułu uczestnictwa w RESPECT Index	52
Beata Domańska-Szaruga: Konkurencyjność banków spółdzielczych jako partnerów lokalnych społeczności.....	63
Joanna Działo: Instytucje fiskalne a standardy etyczne w polityce fiskalnej ..	72
Beata Zofia Filipiak: Kierunki i skutki przekształceń lokalnej gospodarki odpadami komunalnymi w świetle zmian ustawowych	80
Monika Foltyn-Zarychta: Koncepcja zmniejszającej się w czasie stopy dyskonta w ocenie efektywności inwestycji publicznych o oddziaływaniach długoterminowych	89
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: Wpływy do budżetów gmin przy wprowadzeniu podatku dochodowego w indywidualnych gospodarstwach rolnych	99
Maria Magdalena Golec: Zrównoważony rozwój spółdzielni kredytowych w Polsce w oparciu o zasadę lokalności	108
Karolina Gwarda: Źródła finansowania zakupu zero- i niskoemisyjnych środków transportu publicznego w Polsce	116
Jerzy Gwizdała: Rola Banku Ochrony Środowiska SA w Warszawie w finansowaniu inwestycji w obszarze ochrony atmosfery.....	126
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Wykorzystanie podatku od nieruchomości dla zrównoważonego rozwoju miast na przykładzie Torunia	135
Agnieszka Jachowicz: Główne trendy w polityce podatkowej w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu	148
Alicja Janusz: Przegląd istniejących i projektowanych rozwiązań w zakresie funduszy restrukturyzacyjnych sektora finansowego w Unii Europejskiej	157

Barbara Karlikowska: Ryzyko środowiska naturalnego a działalność przedsiębiorstw	165
Magdalena Klopott: Mechanizmy finansowania przyjaznego środowisku demontażu statków – fundusz recyklingowy.....	173
Lidia Kłos: Wiedza i świadomość ekologiczna studentów	182
Adam Kopiński: Taksonomia i zastosowanie metody Hellwiga w ocenie efektywności funduszy inwestycyjnych	192
Andrzej Koza: Finansowe instrumenty wsparcia samozatrudnienia osób niepełnosprawnych w Wielkiej Brytanii i Polsce	205
Grażyna Leśniewska: Sztuka zrównoważonego życia	214
Agnieszka Lorek: Lokalna polityka energetyczna w zrównoważonym rozwoju gmin śląskich	222
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Waluta wirtualna – moda, czy pieniądź przyszłości?.....	231
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Energia odnawialna i jej aspekty finansowe jako element zrównoważonego rozwoju Polski	239
Tomasz Piotr Murawski: Ocena działań społecznej odpowiedzialności biznesu – przegląd wybranych metod	248
Marta Musiał: Dylematy zarządzania finansami osobistymi w kontekście koncepcji solidarności międzypokoleniowej.....	258
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Zarządzanie finansami w samorządzie gminnym wobec wyzwań nowego zarządzania publicznego.....	266
Teresa Orzeszko: Miejsce edukacji finansowej społeczeństwa w strategii społecznej odpowiedzialności biznesu krajowych banków giełdowych w Polsce	274
Agnieszka Parlińska: Wybrane aspekty zadłużania się samorządów gminnych w Polsce	284
Andrzej Parzonko: Przewidywalność i stabilizacja cen mleka jako czynnik zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolniczych i przedsiębiorstw przetwórczych.....	293
Monika Pettersen-Sobczyk: Modele biznesowe banków w kontekście koncepcji zrównoważonego rozwoju	301
Dariusz Piotrowski: Wartości islamu a koncepcja zrównoważonego rozwoju	308
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Transakcyjne wykluczenie finansowe w Polsce w świetle badań empirycznych.....	316
Adriana Przybyszewska: Determinanty przedsiębiorczości kobiet na przykładzie wybranych krajów	326
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Rozwój kanału <i>direct</i> na polskim rynku ubezpieczeń	336
Adam Reczuch: Wykluczenie finansowe osób młodych w perspektywie założenia nowego gospodarstwa domowego	344

Robert Skikiewicz: Bariery w działalności instytucji finansowych na tle zmian sytuacji gospodarczej Polski	352
Beata Skubiak: Wpływ kryzysu finansowego i gospodarczego na rozwój zrównoważony, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji społecznych.....	361
Sylwia Słupik: Proekologiczne strategie rozwoju przedsiębiorstw województwa śląskiego.....	369
Małgorzata Solarz: Ochrona konsumenta a wykluczenie finansowe stanowiące wynik niewłaściwego zarządzania ryzykiem finansowym codzienności	378
Anna Spoz: E-faktury – nowinka technologiczna czy upowszechniający się sposób dokumentowania transakcji gospodarczych	387
Joanna Stawska: Znaczenie <i>policy mix</i> dla działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w kontekście zrównoważonego rozwoju.....	397
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Rozwój zrównoważony miast jako szansa dla prywatnych inwestycji na przykładzie aglomeracji azjatyckich.....	406
Paulina Szulc-Fischer: Proekologiczne inicjatywy klastrowe	414
Magdalena Ślebocka: Fundusze unijne dla zrównoważonego rozwoju – bariery w pozyskiwaniu i rozliczaniu na przykładzie gmin województwa łódzkiego.....	424
Aneta Tylman: Obszary badań prawno-finansowych zrównoważonego rozwoju – próba identyfikacji	432
Piotr Urbanek: Standardy etyczne polityki wynagradzania kadry kierowniczej w bankach w okresie kryzysu finansowego – próba oceny.....	439
Tomasz Uryszek: Międzypokoleniowa redystrybucja długu publicznego na przykładzie krajów Unii Europejskiej	448
Julia Anna Wachowska: Rynek kredytów mieszkaniowych w Polsce – studium analityczne	458
Damian Walczak: Solidaryzm społeczny a uprawnienia emerytalne grup uprzywilejowanych.....	468
Marcelina Więckowska: Inwestorzy instytucjonalni na rynku inwestycji w energię odnawialną	477
Paweł Witkowski: Ryzyko węglowe – koncepcja i pomiar.....	486
Bogdan Włodarczyk: Tworzenie oferty bankowej z wykorzystaniem bankowości elektronicznej	495
Justyna Zabawa: Zarządzanie kapitałem ludzkim we współczesnych bankach w kontekście ich ekologicznej odpowiedzialności	503
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Reklamy bankowe – między manipulacją a faktyczną potrzebą klientów.....	511

Summaries

Marcin Będzieszak: User charges and own-source revenues as sources of financing selected tasks in voivodeship cities in Poland	21
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczak: Analysis of the use of solar collectors to produce hot water	33
Joanna Blach, Anna Doś: The application of the DuPont model in the context of corporate environmental management – evidence from the Polish companies	41
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Economic effectiveness of investments related to the renewable energy sources as a factor of sustainable development...	51
Michał Buszko: Corporate Social Responsibility of stock exchange listed banks – investing profits due to participation in RESPECT Index.....	62
Beata Domańska-Szaruga: Competitiveness of cooperative banks as local community partners	71
Joanna Działo: Fiscal institutions and ethical standards in fiscal policy.....	79
Beata Zofia Filipiak: Directions and consequences of the transformation of local economy of municipal waste in the light of changes in the laws.....	88
Monika Foltyn-Zarychta: The concept of time-declining discount rate in the appraisal of public projects with long-term effects	98
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: The proceeds to municipalities with the introduction of income tax in individual farms.....	107
Maria Magdalena Golec: Sustainable development of Polish credit cooperatives based on the principle of localness.....	115
Karolina Gwarda: Sources of funding the purchase of zero- and low carbon means of public transport in Poland	125
Jerzy Gwizdała: The role of the environment protection bank JSC in Warsaw in financing investment in the protection of the atmosphere	133
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Application of property tax in sustainable development of towns with town of Toruń as an example.....	147
Agnieszka Jachowicz: Main trends in tax policy in the European Union states in the times of crisis	156
Alicja Janusz: The review of existing and anticipated solutions for the financial sector restructuring funds in the European Union	164
Barbara Karlikowska: Natural environment risk and activities of enterprises	172
Magdalena Klopott: Financing mechanisms of the environmentally friendly ship dismantling – case of recycling fund	181
Lidia Klos: Environmental knowledge and awareness of students.....	191
Adam Kopiński: Taxonomy and application of Hellwig’s method for assessing the effectiveness of investment funds	204
Andrzej Koza: Financial instruments of disabled people self-employment support in Great Britain and Poland	213

Grażyna Leśniewska: Art of sustainable life	221
Agnieszka Lorek: Local energy policy for the sustainable development of the Silesian communities	230
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Digital currency – temporary trend or money of future?	238
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Renewable energy and its financial implications as a component of sustainable development of Poland	247
Tomasz Piotr Murawski: An evaluation of Corporate Social Responsibility – review of chosen methods	257
Marta Musiał: Personal finance management dilemmas in the context of intergenerational solidarity concept	265
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Finance management in commune self-government in the face of challenges of new public management	273
Teresa Orzeszko: Importance of financial education of society in CSR strategy of domestic listed banks in Poland	283
Agnieszka Parlińska: Selected aspects of the indebtedness of municipalities in Poland	292
Andrzej Parzonko: Predictability and price stabilization of milk as a factor in the sustainable development of farms and food processing enterprises	300
Monika Pettersen-Sobczyk: Banks business models in the context of sustainable development concept	307
Dariusz Piotrowski: Values of islam and the concept of sustainable development	315
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Empirical studies on transactional financial exclusion in Poland	325
Adriana Przybyszewska: Determinants of entrepreneurship of women based on selected countries	335
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Development of the direct channel on the Polish insurance market	343
Adam Reczuch: Financial exclusion of young people in the perspective of establishment of a new household	351
Robert Skikiewicz: Barriers of activity of financial institutions against the background of changes in the economic situation of Poland	360
Beata Skubiak: The impact of economic and financial crisis on sustainable development with focus on social consequences	368
Sylvia Słupik: Ecological strategies for the development of Silesian Voivodeship enterprises	377
Małgorzata Solarz: Consumer protection vs. financial exclusion as a result of incorrect everyday financial risk management	386
Anna Spoz: E-invoices – technological novelty or a spreading method of documenting commercial transactions	396

Joanna Stawska: The importance of policy mix for investment activities of enterprises in the context of sustainable development	405
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Sustainable urban development as an opportunity for private investments on the example of Asian agglomerations.....	413
Paulina Szulc-Fischer: Pro-ecological cluster initiatives	423
Magdalena Ślebocka: EU funds for sustainable development – barriers in obtaining and accounting on the example of municipalities of Łódź Voivodeship.....	431
Aneta Tylman: Areas of legal and financial studies of sustainable development – an attempt to identify.....	438
Piotr Urbanek: Ethical standards of top executive’s remuneration policy in the banking sector during the financial crisis – attempt to assess	447
Tomasz Uryszek: Intergenerational redistribution of public debt. The example of European Union countries	457
Julia Anna Wachowska: Housing loans market in Poland – analytical project	467
Damian Walczak: Social solidarity and the pension rights of privileged groups	476
Marcelina Więckowska: Institutional investors in the renewable energy investment market.....	485
Paweł Witkowski: Carbon risk – concept and measurement	494
Bogdan Włodarczyk: Creation of banking offer using e-banking	502
Justyna Zabawa: Human capital management in contemporary banks, in the context of corporate eco-responsibility	510
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Banking advertising – between a manipulation and a real customer need.....	520

Maria Magdalena Golec

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SPÓŁDZIELNI KREDYTOWYCH W POLSCE W OPARCIU O ZASADĘ LOKALNOŚCI

Streszczenie: Lokalność jako zasada funkcjonowania spółdzielni kredytowych może być definiowana tradycyjnie – jako terytorialność, lub współcześnie – jako istnienie więzi społecznych wśród członków. Celem artykułu jest zbadanie zakresu restrykcyjności regulacji prawnych lokalnego zakresu działalności polskich spółdzielni kredytowych – banków spółdzielczych i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Wyniki analizy danych statystycznych oraz dokumentów różnych instytucji uprawniają do stwierdzenia, że ani zasada terytorialności banków spółdzielczych, ani wspólne więzi członków kas nie mają charakteru restrykcyjnego.

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, lokalność.

DOI: 10.15611/pn.2014.330.11

1. Wstęp

Koncepcja zrównoważonego rozwoju ma w sobie ukryty sens gospodarowania, związany z ideą myślenia o rozwoju w kategoriach sprawiedliwości społecznej i równości. Rozpatruje się w niej zarówno rozwój gospodarczy, ochronę środowiska, jak i rozwój społeczny. Spółdzielnie kredytowe doskonale wpisują się w nurt *sustainable development* z racji funkcjonowania tych kategorii instytucji nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale również społecznym [Golec 2010a, s. 427-439; Golec 2010b, s. 65-82]. Choć w praktyce zakres realizacji celów społecznych oraz innych kwestii związanych z oddziaływaniem na grupy interesariuszy i otoczenie [Bogdanienko 2011, s. 14-15] jest zróżnicowany, w pewnym minimalnym zakresie „społecznego ducha” można odnaleźć w każdej spółdzielni (np. w formie demokracji spółdzielczej) oraz instytucji kredytowej z racji pełnienia funkcji służebnej wobec ogółu społeczeństwa.

Do grupy polskich spółdzielni kredytowych należy zaliczyć banki spółdzielcze oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Mimo że w tych dwóch odrębnych spółdzielczych formach prowadzenia działalności bankowej można znaleźć

szereg różnic, wspólnymi ich atrybutami są szczególne cele prowadzenia działalności, funkcjonowanie w strukturach zrzeszeniowych, oferowanie zbliżonych usług finansowych, jak również pozostawanie „partnerem lokalnego klienta” [Alińska 2012, s. 52; Fonteyne 2007, s. 8-9; Woźniewska 2011, s. 128].

2. Metodyka badania lokalności spółdzielni kredytowych w Polsce

W opracowaniu podjęto rozważania dotyczące zasady lokalności jako kluczowego atrybutu spółdzielni kredytowych. Celem opracowania jest identyfikacja tradycyjnego i współczesnego sposobu definiowania zasady lokalności, ocena zakresu restrykcyjności zasady lokalności jako ograniczenia działalności polskich spółdzielni kredytowych. W celu diagnozy sposobu definiowania lokalności instytucji spółdzielczych przeprowadzono studia literatury przedmiotu. Analiza zakresu lokalności została przeprowadzona z wykorzystaniem sektorowych danych statystycznych oraz statatów poszczególnych instytucji spółdzielczych.

3. Zasada lokalności w ujęciu tradycyjnym i współczesnym

W ujęciu tradycyjnym z lokalnym charakterem jakiegoś zjawiska mamy do czynienia wówczas, gdy istnieje na określonym obszarze. Korzenie pierwszych, XIX-wiecznych spółdzielni kredytowych, z racji ograniczonego zakresu prowadzonej działalności, wzajemnych relacji oraz wspólnych celów, związane są z lokalnością. Cecha ta, rozumiana jako praca na rzecz społeczności lokalnych, stanowi kategorię społeczno-przestrzenną, która oprócz wyodrębnionego terenu działania, identyfikuje występowanie więzi wynikających ze wspólnoty interesów i potrzeb, a także z poczucia zakorzenienia i przynależności do zamieszkiwanego miejsca [Szacka 2008, s. 233]. Społeczności lokalne tworzą również ludzie pozostający wobec siebie w społecznych interakcjach i zależnościach, charakteryzujący się wspólnym interesem lub poczuciem grupowej oraz przestrzennej tożsamości – wspólnymi więziami.

Z racji stosunkowo rzadkich sytuacji, kiedy między członkami ograniczonego obszaru nie występują więzi o charakterze społecznym, w tradycyjnym ujęciu często przyjmuje się, że kryterium wyodrębniania społeczności lokalnych jest terytorium. W oparciu o tak rozumianą lokalność wprowadza się formalne ograniczenia działalności w spółdzielniach kredytowych – zasadę terytorialności [Szambelańczyk 2006, s. 108].

Lokalności spółdzielni nie można jednak utożsamiać wyłącznie z przestrzenią terytorialną. W opracowaniach naukowych, dokumentach bankowych, a nawet regulacjach coraz częściej podkreśla się jedynie drugi, społeczny wymiar lokalności. Na przykład A. Alińska definiuje pojęcie banku lokalnego szerzej, jako instytucję, która prowadząc działalność na wybranym obszarze, obsługuje mniej zamożną grupę klientów lub jest powołana do stworzenia źródła finansowania istotnego zadania ekonomicznego bądź ważnych potrzeb społecznych [Alińska 2008, s. 248]. Ujęcie

tego rodzaju występuje również w pracach innych autorów [Giagnocavo, Gerez 2012, s. 284; Kata 2011, s. 128; Golec 2010a, s. 72; Gostomski 2010, s. 246]. Współcześnie definiowana lokalność dotyczy kwestii społecznej odpowiedzialności funkcjonowania podmiotów spółdzielczych w określonym środowisku. Przykładem tak rozumianej lokalności mogą być regulacje spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

4. Lokalność polskich spółdzielni kredytowych

Osadzenie działalności spółdzielni kredytowych w lokalnym środowisku, definiowanym tradycyjnie lub współcześnie, przyjmuje postać specyficznych regulacji ostrożnościowych. W odniesieniu do banków spółdzielczych, jak już wskazywano, jest to zasada terytorialności działania odnosząca się do terenu działania, tj. miejsca usytuowania placówek, oraz terenu zamieszkania grupy klientów, którzy mogą korzystać z usług kredytowych. Złagodzenie zasady w 1989 r. stało się jedną z przyczyn kryzysu w sektorze banków na początku lat 90. XX w. [Strumiński, Twardowski 2006, s. 13], a w wyniku działań restrukturyzacyjnych ponownie „związano” funkcjonowanie banków spółdzielczych z określonym przestrzenią geograficzną terenem gminy [Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r.]. Z kolei w wyniku ostatniej reformy sektora banków spółdzielczych, wprowadzenia ustawy milenijnej [Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r.], teren działania banku spółdzielczego został uzależniony od wielkości jego funduszy własnych, przy czym minimalnym obszarem geograficznym stał się powiat. Ponadto każdy bank spółdzielczy może prowadzić działalność bankową na obszarze całego kraju, jeśli posiada fundusze własne równe bądź wyższe niż równowartość 5 mln euro. Zrzeszony bank spółdzielczy, posiadający fundusze własne wyższe niż równowartość 1 mln euro, może prowadzić działalność na terenie województwa, w którym znajduje się jego siedziba, oraz na terenie powiatów, w których znajdują się jego placówki.

Zasada terytorialności działania na gruncie aktualnych regulacji prawnych została określona w sposób dość elastyczny. Teren działania banków spółdzielczych może zostać zmieniany decyzjami różnych podmiotów [Zalcewicz 2010, s. 181-182]:

- za zgodą banku zrzeszającego bank spółdzielczy może prowadzić działalność na terenie powiatów sąsiadujących z jego ustawowym terenem działania,
- decyzją spółdzielców, zgodnie z zapisami statutu, bank może wykonywać działalność na terenie mniejszym niż dopuszczalny przez ustawodawcę,
- na skutek decyzji Komisji Nadzoru Finansowego; która może złagodzić ograniczenia dotyczące terenu działania lub może takowe wprowadzić¹.

W sytuacji jednak, gdy na skutek wymogów regulacyjnych polskie banki spółdzielcze musiały do końca 2007 r. spełnić warunek minimalnych kapitałów włas-

---

¹ KNF zatwierdza również zmiany terenu działania zapisane w statutach.

nych na poziomie równowartości 1 mln EUR [Woźniewska 2011, s. 55], rozpatrywana zasada nie ma charakteru restrykcyjnego. Zakładając wolę spółdzielców zwiększania zakresu działalności, wszystkie polskie banki spółdzielcze mogą być instytucjami regionalnymi, już niezwiązanymi z powiatami, ale co najmniej województwami, albo też prowadzić działalność na terenie całego kraju. W latach 2002-2007 udział banków spółdzielczych o funduszach własnych do 1 mln EUR w ogólnej liczbie banków spółdzielczych systematycznie się zmniejszał i wynosił odpowiednio 52%, 45%, 36%, 26%, 14% i 9% [Siudek 2011, s. 255], w kolejnych latach jedynie pojedyncze instytucje nie spełniały ustawowego progu 1 mln EUR. Natomiast liczba spółdzielni z kapitałami uprawniającymi do prowadzenia działalności na terenie całego kraju wzrasta, w roku 2011 było to 68 banków, w 2012 r. – 100, a według stanu na koniec września 2013 r. już 116 podmiotów [Analiza... 2013, s. 16]². Należy podkreślić więc, że wraz ze zwiększaniem funduszy własnych banków spółdzielczych w Polsce terytorialność ich działalności ulega łagodzeniu. W coraz większym stopniu statutowo zdefiniowany teren działania banków spółdzielczych zależy od decyzji samych spółdzielców, którzy mogą nie poszerzać obszaru, na którym prowadzą działalność. W sytuacji wykorzystania współczesnego rozumienia lokalności banków spółdzielczych zasada ta nie będzie się odnosiła do postanowień regulatorów rynku, lecz będzie definiowana indywidualnie przez poszczególne instytucje i przy odnoszeniu się do określonego terytorium dotyczyć będzie problemów w wymiarze społecznym.

W odróżnieniu od banków spółdzielczych, dla polskich unii kredytowych formalnym ograniczeniem wzrostu jest bariera w postaci sposobu definiowania atrybutów członków (tzw. pola członkostwa). Spółdzielnie te świadczą usługi jedynie członkom spółdzielni, zaś członkami mogą być osoby fizyczne połączone wspólną więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, w szczególności:

- pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy,
- osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej.

Dla polskich kas wymóg wspólnych więzi nigdy nie miał charakteru restrykcyjnego, gdyż od początku ich działalności [Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r.] to sami spółdzielcy w statutach wprowadzali (lub nie) ograniczenia pola członkostwa. Choć pierwsze kasy w Polsce miały charakter zakładowy, w latach 90. XX w. zaczęto w większym zakresie korzystać z możliwości występowania wśród członków spółdzielni jedynie więzi o charakterze organizacyjnym [Golec 2004, s. 61-66] albo wielocelowego charakteru tego rodzaju organizacji. Na przykład, według GUS, w 1998 r. wśród działających w Polsce 172 kas aż 72 miały charakter jednozakładowy (prawie 42%), w 2000 r. było już jedynie 18 instytucji na 133 prowadzące działalność. W kolejnych latach zaprzestano dokonywania podziału kas według więzi, jednak wśród jednooddziałowych instytucji w 2002 r. tylko 8 miało charakter jednozakłado-

---

² Według udziału w liczbie instytucji jest to w 2011 – 11,9%, 2012 – 17,5%, na koniec września 2013 r. – 20,3%.

wy, a w 2003 r. były to już tylko 4 instytucje (wśród 99 działających)³. Rozszerzaniu sposobu definiowania więzi członkowskich sprzyjały wprowadzane zmiany regulacyjne:

a) uchwała Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej obligująca kasy do zdywersyfikowania bazy członkowskiej [Golec 2004, s. 65],

b) możliwość korzystania z usług kas również przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą [Golec 2004, s. 62],

c) od 2012 r. rozszerzenie pola członkostwa kas na wymienione w ustawie osoby prawne działające wśród członków [Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r.]⁴.

Rozpatrując rodzaj więzi i zakres definiowanego pola członkostwa spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w IV kwartale 2013 r. przeprowadzono badanie statutów 35 instytucji (na 55 działających, 64% spółdzielni). Najczęściej (w przypadku 22 kas) wspólna więź członków ma charakter organizacyjny, niekiedy organizacja członków jest wspólna dla kilku kas (tab. 1). Rządziej (bo w grupie

Tabela 1. Wspólne organizacje członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w Polsce

Nazwa wspólnej organizacji członków	Nazwa SKOK
1	2
Stowarzyszenie Kreowania Edukacji Finansowej	SKOK „Jaworzno” Krakowska SKOK
Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Ruchu SKOK	SKOK Małopolska
Stowarzyszenie Wielkopolska 2000	Wielkopolska SKOK
Stowarzyszenie Krzewienia Nauk Jana Pawła II „BARKA”	SKOK „Arka”
Beskidzkie Stowarzyszenie Świadomych Konsumentów	SKOK „Beskidy”
Stowarzyszenie „Silesia-Centrum”	SKOK „Centrum”
Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej	SKOK „Jowisz”
	SKOK „Mysłowice”
	SKOK im. Franciszka Stefczyka
	SKOK im. Stanisława Adamskiego
	SKOK im. Unii Lubelskiej
	Zachodniopomorska SKOK
Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej Wesoła	SKOK „Wesoła”
Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Kujawskiej	SKOK „Kujawiak”

³ Od 2004 r. GUS zaprzestał publikacji informacji na temat więzi członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Pojawiły się jedynie informacje o liczbie kas jednooddziałowych funkcjonujących w 2004 r., było to 7 kas na 83 działające na rynku.

⁴ Mogą to być działające wśród członków: organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne kościołów i związków wyznaniowych posiadające osobowość prawną, spółdzielnie, związki zawodowe oraz wspólnoty mieszkaniowe.

1	2
Stowarzyszenie Moja Wspólnota	SKOK „Rafineria”
Stowarzyszenia Edukacji Finansowej „Economicus”	SKOK im. Eugeniusza Kwiatkowskiego
Stowarzyszenie Pro Bono Familiae	SKOK im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego
Stowarzyszenie Rodzin Katolickich	SKOK im. św. Jana z Kęt
Towarzystwo Edukacji Finansowej	SKOK Piast
Stowarzyszenie Pomoc Bliźniego	SKOK w Wołominie
Opolskie Stowarzyszenie na rzecz Niepełnosprawnych w tym Rodzin i Osób z Chorobą Alzheimera	Twoja SKOK

Źródło: badanie własne.

7 spółdzielni) więzi definiowane są w sposób mieszany, zawodowo-organizacyjny, najczęściej w formie zestawu różnych organizacji lub grup zawodowych. W statutach 6 kas zidentyfikowano bardzo liberalne traktowanie określonego ustawowo obowiązku w zakresie więzi poprzez wskazanie w statutach, że: „Kasa działa wśród pracowników zakładów pracy, emerytów i rencistów z terenu RP”.

Pomimo formalnych zapisów, w praktyce polskie kasy działają najczęściej tak samo jak inne podmioty na otwartym rynku, bez ograniczeń podmiotowych, kierując ofertę usług finansowych do możliwie szerokiego grona potencjalnych członków, a zapisy regulacyjne są wykonywane w sposób formalny poprzez zapisanie się do wspólnej organizacji środowiskowej. Lokalny charakter, w rozumieniu koncentrowania się na wspólnych problemach społecznych członków, nie ma zatem wymiaru regulacyjnego, lecz wynika ze strategii działania poszczególnych instytucji.

Dość duża otwartość polskich unii kredytowych była jedną z istotnych przyczyn znaczącego wzrostu całego sektora od lat 90. XX w., jednocześnie prowadzącą w ostatnim czasie do zachwiania ich stabilności finansowej ze względu na nieadekwatny wzrost bazy kapitałowej oraz znaczny udział trudnych kredytów.

5. Wnioski

Lokalność jest cechą spółdzielni, które jako przedsiębiorstwa społeczne powinny realizować zasadę „troski o społeczność lokalną” – kategorię społeczno-przestrzenną. O ile tradycyjnie lokalne spółdzielnie kredytowe związane były z określoną przestrzenią geograficzną, która determinowała sposób i zakres ich działania, o tyle współcześnie wyodrębnienie to traci na znaczeniu z uwagi na możliwości technologiczne świadczenia usług finansowych na dowolnym terenie, ale również zmiany o charakterze społecznym.

Dla obu grup spółdzielni kredytowych w Polsce regulacyjne ograniczenia działalności nie mają charakteru restrykcyjnego, gdyż w zasadniczym stopniu to od de-

cyjzi poszczególnych instytucji zależy zakres możliwego wzrostu skali działalności poprzez zmiany zapisów w statutach.

Lokalność może być związana z terytorialnością, ale nie powinna wynikać z postanowień regulatorów rynku finansowego, lecz być definiowana przez spółdzielnie indywidualnie. Zasada ta nie musi mieć również charakteru obligatoryjnego dla wszystkich instytucji spółdzielni, a przede wszystkim odnosić się do zakresu działalności i celów definiowanych w wymiarze społecznym, obieranych oraz realizowanych przez różne jednostki w rozmaitym zakresie.

Literatura

- Alińska A., *Instytucje mikrofinansowe w lokalnym rozwoju społeczno-gospodarczym*, Monografie i Opracowania nr 558, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008.
- Alińska A., *W poszukiwaniu docelowego modelu funkcjonalno-organizacyjnego bankowości spółdzielczej w Polsce*, [w:] *Dylematy rozwoju polskiej spółdzielczości kredytowej*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu nr 45, Poznań 2012.
- Analiza sytuacji sektora spółdzielczego, w tym funduszy własnych, w 2012 r. oraz informacja o przebiegu prac nad możliwymi modelami działania zrzeszeń w kontekście Dyrektywy CRD IV oraz Rozporządzenia CRR*, UKNF, Warszawa 2013, http://www.knf.gov.pl/Images/analiza_sektora_spoldzielczego_2012_tcm75-34750.pdf
- Bogdanienko J., *Odpowiedzialność społeczna a strategia organizacji*, [w:] *Spółeczna odpowiedzialność biznesu. Krytyczna analiza*, red. M. Bernatt, J. Bogdanienko, T. Skoczny, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011.
- Fonteyne W., *Cooperative banks in Europe – Policy Issues*, International Monetary Fund Working Paper nr 157, Brussels 2007.
- Giagnocavo C., Gerez S., *Cooperative bank strategies for social-economic problem solving: Supporting social enterprise and local development*, „Annals of Public and Cooperative Economics” 2012, no. 83(3).
- Golec M.M., *Ekonomiczny i społeczny wymiar działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*, [w:] *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*, red. A. Janc, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu nr 140, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010a.
- Golec M.M., *Spółeczne uwarunkowania działalności banków spółdzielczych*, [w:] *Banki spółdzielcze w Polsce w warunkach kryzysu finansowego i gospodarczego*, red. M. Stefański, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek 2010b.
- Golec M.M., *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rynku usług finansowych w Polsce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań 2004.
- Gostomski E., *Bankowość międzynarodowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2010.
- Kata R., *Endogeniczne i instytucjonalne czynniki kształtujące powiązania finansowe gospodarstw rolnych z bankami*, Prace Naukowe Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Monografie i Opracowania nr 14, Rzeszów 2011.
- Siudek T., *Bankowość spółdzielcza w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej – wymiar ekonomiczny, organizacyjny i społeczny*, Warszawa 2011.
- Strumiński D., Twardowski D., *Banki spółdzielcze w Polsce*, KNB, Warszawa 2006.
- Szacka B., *Wprowadzenie do socjologii*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2008.
- Szambelańczyk J., *Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2006.

- Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej oraz o zmianie niektórych ustaw, DzU nr 80, poz. 369 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, DzU 1996, nr 1, poz. 2 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, DzU 2012, poz. 855 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, DzU nr 119, poz. 1252 z późn. zm.
- Woźniewska G., *Potencjał konkurencyjności banku spółdzielczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011.
- Woźniewska G., *Problemy konkurencyjności banku spółdzielczego*, [w:] *Współczesna bankowość spółdzielcza*, red. A. Szelańska, CeDeWu, Warszawa 2011.
- Zalcewicz A., *Banki spółdzielcze. Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF POLISH CREDIT COOPERATIVES BASED ON THE PRINCIPLE OF LOCALNESS

Summary: Localness as a principle of functioning of the credit cooperatives can be defined traditionally as territoriality and currently as the existence of social bonds among members. The purpose of the article has to examine the scope of the restrictiveness of regulations of the local range of activities of Polish credit cooperatives – cooperative banks and co-operative savings and credit unions. The analysis of statistical data and documents of various institutions gave rise to the conclusion that both the principle of territoriality in cooperative banks and the common bond in Polish credit unions are not restrictive.

Keywords: cooperative banks, co-operative savings and credit unions, localness.